

"את הדברים האלה דבר ה'... קול גדול ולא יסף" (דברים ה, יט).

"ולא יסף" ולא פסק, ד"א "ולא יסף" ולא הוסיף להראות (רש"י שם).

שני פירושים אלו נראים סותרים זה את זה, אולם יש לומר שרש"י מתייחס לשתי בחינות בהשמעת קול התורה.

פעולת השמעת הקול שיאו של מעמד הר סיני בקולות וברקים היתה אכן מאורע חד פעמי, ובתום המעמד פסקה השמעת הקול.

ולא יסף - ולא הוסיף.

אך קולה של התורה עצמה בהיותה דבר רוחני שלא נתחס במידה, מקום וזמן, הקול הזה קיים לעולם.

"ברוך אתה ה'... נותן התורה" בלשון הווה, הקב"ה מחיה העולמות, מרעיף טל של תורה בכל רגע ורגע, ובקול זה לא שייך הפסק (וראה בגור אריה למהר"ל, שם).

ולא יסף - ולא פסק.

מרגלא בפומיה דמרן אבא הרב זצ"ל הכ"מ:

בבגדי הכהן הגדול בלט המעיל עדוי הפעמונים משמיעי קול, "ונשמע קולו".

כל זאת "בבואו אל הקודש" - להיכל, אך בכניסתו של כה"ג לקודש הקדשים שם לבש הכה"ג רק בגדי לבן ללא מעיל ולא פעמונים משמיעי קול.

כי בתחום זה של "לפני ולפנים" - "לא ברעש ה' " וגם קול דממה דקה לא ישמע.

"ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מבאי עולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו, לדעה את ה' וכו' הרי זה נתקדש קודש קדשים" (רמב"ם פ"ג מהל' שמיטה ויובל הי"ג).

תלמידי החכמים עמלי התורה בבחינת קודש הקדשים הם, גם להם לא תאזנה השמעת הקול וצלצול הפעמונים.

הדברים ראויים ונכוחים למי שאמרם, שכן אבא הרב זצ"ל הכ"מ סלד ורחק מהשמעת קול פעמונים. ספון בחדרו ב"סתר המדרגה" עמל ויגע בתורה כל ימיו, לילות כימים, חשף מצפוניה, באהבתה שגה ושמחתה - חדות ה' - היתה מעוזו.

ולמרות זאת, כשנגע הדבר להשמעת קול התורה היו דבריו בבחינת "קול גדול", בלבת אש קודש, ביטוי לאהבתו ודבקותו בה, וגם לרבות ביטוי עז לחיבתו ללומדיה באשר הם.

וכך, גם בימים של חולשת כוחותיו לא נמנע מלהשמיע דבר ה' - שיעורי תורה עמוקים ונפלאים - לכל החפצים בחיים הוגי ועמלי תורה, ואף כיתת רגליו למרחקים כדי להשמיע את שיעוריו שהיו מאירים ומשמחי לב "כנתנתם מסיני".

בימים קשים הללו, ימי חושך וקדרות, בעודנו עטופי יגון ושוברי לב, מקנן לרגע החשש כי הקול הגדול לא יסף - לא יוסיף.

אך זאת נחמתנו, כי דברי התורה שיעוריו וחידושי משמחי הלב ודאי ימשיכו להיות נהגים בפי נוחלי דת מורשה אוהבי תורה ולומדיה. ולא יסף - ולא פסק.

כי אכן שפתיו יהיו זובבות ותורתו תמשיך לחיות ולהחיות צמאי ותאבי תורה, ימשיכו לשוח בהם היושבים באהלה, הן אלה שזכו להיות השומעים מפיו בבחינת "תורה שבע"פ", והן אלה ההוגים בספריו הנפלאים - "תורתו שבכתב". והקול לא יסף וזכרו לא יסוף.

יבואו על הברכה תלמידי הישיבה בנהריה שבראשות המרא דאתרא הגר"י מייטליס שליט"א משומעי לקחו של רבינו זצ"ל, שגמרו אומר להנציח את זכרו הטהור בהדפסת השיעורים שאמר בפניהם, ולשמר את הרגעים הנפלאים - רגעי החסד - שחוו בשהייתם במחיצתו, עת השפיע עליהם מטובו ומתורתו, בבחינת "כתבוני לדורות". זכותו וזכות תורתו תעמוד להם להתעלות במעלות התורה מתוך הרחבת הדעת כשאיפתו הטהורה להגדיל תורה ולהאדירה.

בשם המשפחה

בנו הרה"ג יוסף זונדל רוזנטל שליט"א

ראש כולל הגר"א - פי"ת

הרב ישעיהו מייטליס שליט"א - ר"י נהר-דעה ורב העיר נהריה

"שר וגדול נפל בישראל". עם הסתלקותו של מו"ר הגאון הרב יעקב ניסן רוזנטל זצ"ל, איבד עם ישראל את אחד מגדולי התורה המיוחדים.

הוא היה איש אשכולות אשר ידיו רב לו בכל חלקי התורה, ובצד גדלותו בתורה היה גדול במעשים טובים. בצד ראייתו את כלל ישראל ראה את האדם היחיד וסבלותיו.

אחד מדרכי הדאגה ליחידיים היתה הקמת ביי"ד מיוחד לפסוק לאנשים בעניינים של פרנסה, שידוכים, רפואה, הולדת ילדים, וקבע כי מה שפוסקים בבי"ד של מטה פוסקים גם בבי"ד של מעלה (רק בדבר אחד לא הסכים להתערב והוא במי שעמד לפני משפט). תמיד הדגיש שאין זו ברכה אלא זוהי פסיקה מכח היותו דיין ואבי"ד והיק. כך הביא ישועה להרבה משפחות בארץ ובעולם. דרך זו למד מהרה"צ רבי אריה לוי זצ"ל. בענין זה ראה חשיבות גדולה מאד וגם כאשר מחלתו גברה לא הפסיק בכך.

בין שאר תפקידיו היה יו"ר ה"חברה קדישא" בחיפה. בתקופה מסויימת הוא שם לב שיש דבר משותף בין הנפטרים הצעירים והוא עובדת היותם בכורים במשפחתם. בבירור שעשה התברר לו כי לא עשו להם "פדיון הבן", ועודד אנשים לעשות פדיון גם כדי לקיים את המצוה וגם משום פיקוח נפש ממש. וכך הוא הסביר, שלבכור ישנה קדושה ולכן צריך לפדותו, וכל עוד לא נפדה ואינו שומר על קדושתו המיוחדת הריהו מסכן את חייו.

כ"כ פסק מבחינה הלכתית לגבי המאבד עצמו לדעת, שיש להבחין בין מי שעשה זאת מתוך יסורים ואז ניתן לקוברו כרגיל ולהתאבל עליו, לבין מי שעושה כן "לדעת", מתוך איזו פילוסופיה כזו או אחרת, הרי עליו אין להתאבל.

במרכז חייו עמדה התורה ללומדה וללמדה. בכל עת ובכל שעה היה עסוק בלימוד, אך ראה חשיבות גדולה בהנחלתה לתלמידים, והקים ישיבה וכולל בחיפה ולאחר מכן במקומות שונים בארץ, ונענה לכל מבקשי התורה בכל אתר. מתוך כך היה לו קשר מיוחד עם ישיבתנו, "נהר-דעה", והעריך את הישיבה ותלמידיה.

מקומו הטבעי היה בירושלים, ובכל רמ"ח איבריו היה איש ירושלים והיה קשור עם גדולי התורה שבה בדור הקודם ובדורנו. אך ראה אתגר מיוחד להפוך את חיפה והצפון למקום תורה של ישיבות וכוללים, וראה בהרבצת תורה וישיבה על מדין חלק חשוב בשליחות זו.

בין זכרונות הילדות שלי, זכור לי כי לפני פסח, תוך כדי ההכנות לחג, הקשבתי לתכנית רדיו שעסקה בשאלות ותשובות בהלכות הפסח, כאשר המשיב היה הרב רוזנטל זצ"ל, והמקום שבו נערך הדבר היה קיבוץ "שער העמקים". כבר אז ראיתי בזה גישה מיוחדת של רב שאינו נרתע מלבקר בקיבוץ וללמד תורה בכל מקום.

גם בתורה שבכתב נתגלתה גדלותו. בחיבור "משנת יעקב" על הרמב"ם חידש חידושים רבים וזכה להוקרה רבה בין גדולי התורה. הוא קירב בעלי-תשובה וחזק אותם ופסק לשאלתו של אחד מהם, על אביו שנפטר ולא חזר בתשובה, כי על הבן להתאבל עליו, כל עוד לא המיר את דתו.

היה בקי מאין כמוהו במנהגי ירושלים שעברו מדור דור והשתדל לקיים אותם: הדגיש לנו למשל במוצאי-שבת חזון כשאסור לשתות יין, היו נוהגים לשתות קפה. כ"כ חופות בירושלים נהגו לעשות לפני השקיעה, עדיין באור יום כדי שיאיר מזלם.

יצא נגד טיולים בחו"ל, ואם מישחו נאלץ לצאת לחו"ל מסיבות שונות, הרי שעליו לשלב לימוד תורה לאחרים ולעודד יהודים לעליה לארץ.

נהג ללמד זכות על עם-ישראל ואמר הנה רובם מקיימים שתי מצוות מאד חשובות והן צום יום כפור וברית מילה.

דרכו בלימוד היתה עפ"י השכל והנגלה. וכך הסביר את המילה 'תיק"ו' - שהיא ר"ת של תשבי יתרץ קושיות ובעיות. בפשטות חושבים כי אליהו הנביא בכח הנבואה שבו יפתור את כל אותן קושיות ובעיות שנשארו בלתי פתורות. אך מאידך קשה, הרי חז"ל אמרו על הפסוק "לא בשמים היא" שא"א לפסוק עפ"י נבואה. לכן הסביר הרב, היות וכתוב "תשבי יתרץ" ולא כתוב "אליהו" זהו ביטוי ישיבתי המציין גדולי תורה עפ"י מקום מושבם, "ת"ח בכל מקומות מושבותיהם". והואיל ומקום מושבו היה תשבי ואזי יתרץ את הקושיות מכח התורה שבו עפ"י דרכי השקלא וטריא הידועים.

מלבד גדלותו בכל מכמני התורה ידע היטב דקדוק ועפ"י גם פירש מספר דברים ותירץ מספר קושיות.

באחד משיעוריו האחרונים הביא פירוש ששמע מהרב הגאון הרב משולם ראטה זצ"ל בענין פרשת זכור. בגמ' ב"ב מסופר על רבו של יואב בן צרויה שלימד אותו בטעות במקום "זָכַר עמלק" - "זָכַר עמלק", ואכן כאשר בבגרותו נלחם נגד עמלק, הרג יואב רק את הזכרים. וקשה, הרי יש הבדל בין "זָכַר" ו"זָכַר" ואיך רבו טעה בדבר? אלא: בסמיכות אומרים במילה עֶשֶׂן למשל, "עֶשֶׂן הכבשן" כך גם ב"זָכַר עמלק" בסמיכות.

זכיתי לשמוע ממנו שיעורים במשך כ-20 שנה במסגרת השיעורים לרבני הצפון. למדנו בעיקר חלקי חו"מ ואבה"ע, אך יחד עם זה ליבן איתנו סוגיות שונות שעוררו הרבנים מחיי היום-יום. ראינו בו כתובת לכל שאלותינו. נשארו לנו הרבה שאלות, אך אין לנו מי שיעזור לנו לפתור אותם.

"חבל על דאבדין ולא משתכחין"

תורת אמת היתה בפיהו

הרב אליהו בלום שליט"א - ר"י נהר-דעה

חוברת זו, המכילה סיכומי שיעורים מתורתו של הגאון הרב יעקב ניסן רוזנטל זצ"ל, היא בחינת אוצר של מרגליות שנאמרו לשיבתנו בשיעורים מפי קודשו של האי גברא רבה, במהלך ארבע עשרה שנים, בהם מידי פעם היינו נוסעים לחיפה לפגוש את הרב ולהתבשר מחידושי תורתו.

ואכן הרב קיבלנו בסבר פנים יפות, וחיבה גדולה היתה שמורה עימו לשיבתנו. התקיימו בו ברבינו דברי הברייתא במסכת שבת (קנב.): **"תניא, רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר: תלמידי חכמים, כל זמן שמזקינין - חכמה נתוספת בהם, שנאמר: ביששים חכמה וארך ימים תבונה"**.

חשנו לאורך השנים, שלא נס ליחו של הרב וחידושי תורתו היו כמעין המתגבר שהתווספו בו חכמת חיים וחכמתה של תורה.

אהבת תורה היתה בו, עמוקה, פשוטה ואמיתית, ומסירות נפש עצומה ללא גבול לקיומה ולימודה. ולכן, כשאמר לתלמידים דברי מוסר על התחזקות בלימוד, הדברים נשמעו אמיתיים ומשכנעים וחיזקו אותנו רבות.

מרגלא היה בפיו של הרב "מאי חנוכה - דתנו רבנן". כלומר, ימי החנוכה המאירים באור מיוחד, ניתנו ע"מ ללמוד בהם ולהגות בתורה שהיא אורו של עולם. כמה כאב הוא ביטולה של תורה, תחת כותרות שונות. בכל מאודו התנגד לתפיסה שהולכת ומשתרשת בשיבות שאפילו חנוכה הוא סוג של "בין הזמנים דרבנן", וכנגדה יצא חוצץ במימרא דלעיל. הוא כאב את עצם הרעיון של "בין הזמנים" ותמיד סיפר שבירושלים של אותם הימים לא היה מושג כזה, ובקושי בחגים הם הרשו לעצמם להאט מעט בלימודם.

אומר הנביא (מלאכי ב): **"תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון"**.

החיבור המיוחד שבין אישיותו של הרב לתלמידים הצעירים רומם אותם ועזר בחינוכם בדרך הישר. אך גולת הכותרת של חיבור זה היתה התחושה של "תורת אמת היתה בפיהו". העמל והבירור לאמיתה של תורה, השליטה המרשימה בכל מכמני התורה - פשט גמרא, ראשונים ואחרונים, היו ערובה בעיני כל שומעי לקחו שחידושי התורה שלו הם אכן נדבך נוסף שנבנה לאמיתה של תורה.

וכיון שכך, כל נסיעה אליו היתה חויה בפני עצמה שנשזרה במאמץ שלנו בישיבה לברר את הסוגיות לעומקן ולנסות ולסלול לעצמנו דרך של אמת בהבנתה של תורתנו הקדושה.

ידועה המשנה באבות (פ"ד מ"ה): "רבי ישמעאל בנו אומר הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות".

כנגד זה אומרת הברייתא בפרק חלק (סנהדרין צט.): "תניא, היה רבי מאיר אומר: הלומד תורה ואינו מלמדה - זה הוא דבר ה' בזה".

ונשאלת השאלה מדוע הלומד לעצמו נחשב כ"דבר ה' בזה"? וכי אין זה ביטוי חריף מדי? ונראה להבין שיסוד הדבר הוא האהבה לתורה. אדם שמחזיק בידו מרגלית, הרי הוא רוצה להראותה לידידיו ושכניו ולהתנאות בה. על אחת כמה וכמה מי שיש בידו חידושי תורה שעליה נאמר (משלי ג): "יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישו בה".

טבעי הדבר שישאף לגלותם לאחרים ולא לשומרם לעצמו. ואם אכן אינו מלמד, הרי זה מעיד שאינו אוהבם כראוי, או שאינם משוננים בפיו כראוי כדי לאומרם. כך או כך מתקיים בו - את דבר ה' בזה.

בשיעורים הרבים שאמר הרב רוזנטל זצ"ל, ניכרת היתה שמחת הלימוד לאחרים שהתקיימה בו. הוא אהב ללמוד, אהב וידע ללמד ואהב את תלמידיו ושומעי לקחו אשר ידע ליקרם ולרוממם.

אומרת הגמרא בסנהדרין (פח): "שלחו מתם: איזהו בן העולם הבא? ענוותן ושפל ברך, שייף עייל שייף ונפיק, וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה".

כזה היה רבינו. ענוותן והליכותיו פשוטות, חי בצניעות ועסק ללא הפסקה בתורה ומעולם לא עשאה קרדום לחפור בה. מעל לכל התנהג כעבד ה' ולא החזיק לנפשיה טיבותא כלל. זכר תורתו והנהגותיו יהיו חקוקים לעד בליבנו, ולוואי ונזכה שיהיה הוא מליץ יושר על ישיבתנו, ועל כל עם ישראל לפני בורא עולם.

תנצב"ה, עם שאר צדיקים מועטין גדולי עולם ששתלם הקב"ה בכל דור ודור (יומא לח:).